

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Zwölf Bücher vom Berg- und Hüttenwesen

Agricola, Georg

Berlin, 1928

Lateinisches Gedicht an den Leser

GEORGIUS FABRICIUS IN LIBROS

Metallicos GEORGII AGRICOLAE philosophi
præstantissimi.

A D L E C T O R E M.

Si iuvat ignita cognoscere fronte Chimæram,
Semicanem nympham, semibovemque virum:
Si centum capitum Titanem, totque ferentem
Sublimem manibus tela cruenta Gygen:
Si iuvat Ætneum penetrare Cyclopi in antrum,
Atque alios, Vates quos peperere, metus:
Nunc placeat mecum doctos evolvere libros,
Ingenium AGRICOLAE quos dedit acre tibi.
Non hic vana tenet suspensam fabula mentem:
Sed pretium, utilitas multa, legentis erit.
Quidquid terra finu, gremioque recondidit imo,
Omne tibi multis eruit ante libris:
Sive fluens superas ultro nitatur in oras,
Inveniat facilem seu magis arte viam.
Perpetui propriis manant de fontibus amnes,
Est gravis Albunæ sponte Mephitis odor.
Lethales sunt sponte scrobes Dicæarchidis oræ,
Et micat e media conditus ignis humo.
Plana Narischorum cum tellus arsit in agro,
Ter curva nondum falce resecta Ceres.
Nec dedit hoc damnum pastor, nec Iuppiter igne:
Vulcani per se ruperat ira solum.
Terrifico aura foras erumpens, incita motu,
Sæpe facit montes, ante ubi plana via est.
Hæc abstrusa cavis, imoque incognita fundo,
Cognita natura sæpe fuere duce.
Arte hominum, in lucem veniunt quoque multa, manuque
Terræ multiplices effodiuntur opes.
Lydia sic nitrum profert, Islandia sulfur,
Ac modo Tyrrhenus mittit alumen ager.
Succina, quæ trifido subit æquor Vistula cornu,
Piscantur Codano corpora ferva finu.
Quid memorem regum pretiosa insignia gemmas,
Marmoraque excelsis structa sub astra iugis?
Nil lapides, nil faxa moror: sunt pulchra metalla,
Cræse tuis opibus clara, Mydaque tuis,
Quæque acer Macedo terra Creneide fodit,
Nomine permutans nomina prisca suo.
At nunc non ullis cedit GERMANIA terris,
Terra

Terra ferax hominum, terraque dives opum.
 Hic auri in venis locupletibus aura refulget,
 Non alio messis carior ulla loco.
 Auricomum extulerit felix Campania ramum,
 Nec fructu nobis deficiente cadit.
 Eruit argenti solidas hoc tempore massas
 Fossor, de propriis armaque miles agris.
 Ignotum Graïs est Hesperiiisque metallum,
 Quod Bifemutum lingua paterna vocat.
 Candidius nigro, sed plumbo nigrius albo,
 Nostra quoque hoc vena divite fundit humus.
 Funditur in tormenta, corus cum imitantia fulmen,
 Æs, inque hostiles ferrea massa domos.
 Scribuntur plumbo libri: quis credidit ante
 Quam mirandam artem Teutonis ora dedit?
 Nec tamen hoc aliis, aut illa petuntur ab oris,
 Eruta Germano cuncta metalla solo.
 Sed quid ego hæc repeto, monumentis tradita clavis
 AGRICOLAE, quæ nunc docta per ora volant?
 Hic caufis ortus, et formas viribus addit,
 Et quærenda quibus sint meliora locis.
 Quæ si mente prius legisti candidus æqua:
 Da reliquis quoque nunc tempora pauca libris.
 Utilitas sequitur cultorem: crede, voluptas
 Non iucunda minor, rara legentis, erit.
 Iudicioque prius ne quis male damnet iniquo,
 Quæ sunt auctoris munera mira Dei:
 Eripit ipse suis primum tela hostibus, inque
 Mittentis torquet spicula rapta caput.
 Fertur equo latro, vehitur pirata triremi:
 Ergo necandus equus, nec fabricanda ratis?
 Visceribus terræ lateant abstrusa metalla,
 Uti opibus nescit quod mala turba fuis?
 Quisquis es, aut doctis pareto monentibus, aut te
 Inter habere bonos ne fateare locum.
 Se non in prærupta metallicus abicit audax,
 Ut quondam immisso Curtius acer equo:
 Sed prius ediscit, quæ sunt noscenda perito,
 Quodque facit, multa doctus ab arte facit.
 Utque gubernator servat cum fidere ventos:
 Sic minime dubiis utitur ille notis.
 Infides navium, currus regit arte Metiscus:
 Fossor opus peragit nec minus arte suum.
 Indagat venæ spatium numerumque modumque,
 Sive obliqua suum, rectave tendat iter.
Pastor

Paſtor ut explorat quæ terra fit apta colenti,
 Quæ bene lanigeras, quæ male paſcat oves.
 En terræ intentus, quid vincula linea tendit?
 Fungitur officio iam Ptolemæ tuo.
 Utque ſuæ invenit menſuram iuraque venæ,
 In varios operas dividit inde viros.
 Iamque aggreſſus opus, viden' ut movet omne quod obſtat,
 Affidua ut verſat ſtrenuus arma manu?
 Ne tibi ſurdeſcant ferri tinnitibus aures,
 Ad graviora ideo conſpicienda veni.
 Inſtruit ecce ſuis nunc artibus ille minores:
 Sedulitas nulli non operoſa loco.
 Metiri docet hic venæ ſpatiumque modumque,
 Utque regat poſitis finibus arva lapis,
 Ne quis tranſmiſſo violentus limite pergens,
 Non ſibi conceſſas, in ſua vertat, opes.
 Hic docet inſtrumenta, quibus Plutonia regna
 Tutus adit, faxi permeat atque vias.
 Quanta (vides) ſolidas expugnet machina terras:
 Machina non ullo tempore viſa prius.
 Cede novis, nulla non inclyta laude vetuſtas,
 Poſteritas meritis eſt quoque grata tuis.
 Tum quia Germano ſunt hæc inventa ſub axe,
 Si quis eſ, invidiæ contrahe vela tuæ.
 Auſonis ora tumet bellis, terra Attica cultu,
 Germanum infraſtus tollit ad aſtra labor.
 Nec tamen ingenio ſolet infeliciter uti,
 Mite gerat Phæbi, ſeu grave Martis opus.
 Tempus adeſt, ſtructis venarum montibus, igne
 Explorare, uſum quem ſibi vena ferat.
 Non labor ingenio caret hic, non copia fructu,
 Eſt adaperta bonæ prima fenestra ſpei.
 Ergo inſtat porro graviores ferre labores,
 Intentas operi nec remove manu.
 Urere ſive locus poſcat, ſeu tundere venas,
 Sive lavare lacu prætereuntis aquæ.
 Seu flammis iterum modicis torrere neceſſe eſt,
 Excoquere aut faſtis ignibus omne malum,
 Cum fluit æs rivis, auri argentique metallum,
 Spes animo foſſor vix capit ipſe ſuas.
 Argentum cupidus fulvo ſecernit ab auro,
 Et plumbi lentam demit utrique moram.
 Separat argentum, lucri ſtudioſus, ab ære,
 Servatis linquens deteriora bonis.

Quæ

Quæ si cuncta velim tenui percurrere versu,
 Ante alium revehat Memnonis orta diem.
 Postremus labor est, concretos discere succos,
 Quos fert innumeris Teutona terra locis.
 Quo sal, quo nitrum, quo pacto fiat alumen,
 Usibus artificis cum parat illa manus:
 Nec non chalcantum, sulfur fluidumque bitumen,
 Massaque quo vitri lenta dolanda modo.
 Suscipit hæc hominum mirandos cura labores,
 Pauperiem usque adeo ferre famemque grave est,
 Tantus amor victum parvis extundere natis,
 Et patriæ civem non dare velle malum.
 Nec manet in terræfossoris merfa latebris
 Mens, sed fert domino vota precesque Deo.
 Munificæ expectat, spe plenus, munera dextræ,
 Extollens animum lætus ad astra suum.
 Divitias CHRISTUS dat notitiamque fruendi,
 Cui memori grates pectore semper agit.
 Hoc quoque laudati quondam fecere Philippi,
 Qui virtutis habent cum pietate decus.
 Huc oculos, huc flecte animum, suavissime Lector,
 Auctoremque pia noscito mente Deum.
 AGRICOLÆ hinc optans operoso fausta labori,
 Laudibus eximii candidus esto viri.
 Ille suum extollit patriæ cum nomine nomen,
 Et vir in ore frequens posteritatis erit.
 Cuncta cadunt letho, studii monumenta vigeant.
 Purpurei donec lumina solis erunt.

Misenæ M. D. L.I.
 e ludo illustri.